

KİŞİSEL VERİLERİN ÇEREZLER ARACILIĞI İLE İŞLENMESİNDE AÇIK RIZA

Explicit Consent in the Processing of Personal Data through Cookies

Doç. Dr. Bayram DOĞAN*

ÖZET

Kişisel verileri çerezleri kullanarak işleyen teknolojilerde açık rızanın hukuka uygun olarak alınmasını irdelediğimiz bu çalışmada öncelikle kişisel veri, çerez, çerez türleri ve açık rıza kavramları ele alınmıştır. Akabinde çerezlerin kullanımına ilişkin tarihçeye yer verilmiştir. Daha sonra ise kişisel verileri koruma hukuku kapsamında açık rıza alınması gereken durumlar ile açık rızaya gerek olmayan durumlar genel hatları ile belirtilerek çerez türleri bağlamında açık rıza gereken ve gerekmeyen çerezler açıklanmıştır. Son olarak işlenmesinde açık rıza gereken çerezler hakkında hukuka uygun olarak nasıl bir şekilde açık rızanın alınabileceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda çerezler yoluyla kişisel veri işleyen internet sitesi operatörleri için 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun) kapsamında kişisel verilerin işlenmesi amacına yönelik öneriler ile eleştirilere de yer verilmiştir. Ayrıca çerezler kullanılarak kişisel verilerin işlenmesi hakkında hangi ilkelere dikkat edilmesi gerektiği hususu da ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kişisel veri, açık rıza, çerezler, çerezlerin hukuka uygun işlenmesi.

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı, bayramdogan@ksu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6920-2685

ABSTRACT

In this study, which strives to elaborate on the requirement to obtain explicit consent in accordance with the law in technologies that process personal data using cookies, the concepts of personal data, cookie, cookie types and explicit consent are first defined. The study then refers to the history of the use of cookies. Then, within the scope of personal data protection law, the situations for which explicit consent is required and the situations for which explicit consent is not sought are outlined in general terms, and cookies that require and do not require explicit consent are explained by the types of cookies. The study then explains how explicit consent can be obtained in accordance with the law for cookies that require explicit consent to be processed. In this context, the study also puts forward suggestions and criticisms for the purpose of processing personal data within the scope of the Personal Data Protection Law no. 6698 (Law) for website operators who process personal data through cookies. In addition, the principles that should be taken into consideration in processing personal data through using cookies are also discussed.

Keywords: Personal data, explicit consent, cookies, processing of cookies in accordance with the law.

GİRİŞ

İnternet kullanımının yaygınlaşması ve bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle beraber çerez kavramı gündeme gelmeye başlamıştır. İnternet sitelerinde gezinirken ve site içi uygulamaları kullanırken kişisel veriler, çerez adı verilen dosyalar vasıtasıyla depolanmaktadır. Bu şekilde pek çok kişisel verinin veri sahibinin bilgisi dâhilinde olsun ya da olmasın işlenmesi bu alanın da kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Çerez adı verilen dosyalar vasıtasıyla internet siteleri yoğun şekilde kişisel verileri işlemektedir. Dolayısıyla bu sorun günümüzde oldukça yoğun olarak yaşanmaktadır¹. Özellikle bilgi çağı olarak nitelendirilen bu zamanda bilginin yani verinin öneminin artması karşısında kişisel verilere duyulan ihtiyaç çerez kullanımının yaygınlaşmasının en önemli nedenidir. Başka bir ifade ile çerezler birçok açıdan büyük bir öneme sahip hâle gelmiştir².

Çerez kullanımına ilişkin rıza, kullanılan tarayıcının ayarları ile genel olarak verilebileceği gibi³ ziyaret edilen internet sitesinin de özel olarak çerez ayarlarına ilişkin seçenekleri ziyaretçiye sunması gerekmektedir.

- 1 Kandır, M. O. (2023). "İnternet Sitelerinde Çerez (Cookies) Terörü", <https://www.mkandir.av.tr/2023/01/24/internet-sitelerinde-cerez-cookies-teroru/> (Erişim Tarihi: 26/12/2023)
- 2 Erşin, A. (2024). "“Agencia Espanola Proteccion Datos’ Çerez Kullanma Rehberi”, *Hukuk ve Bilişim 3.Nesil Hukuk Dergisi*, <https://hukukvebilisim.org/agencia-espanola-proteccion-datos-kvkk-ispayya-muadili-cerez-kullanma-rehberi/> (Erişim Tarihi: 15/1/2024), "... İnternet çerezlerinin yaygın amaçlarından biri, kullanıcıları birden fazla web sitesinde gezinirken izlemek ve onlara kişiselleştirilmiş reklamlar (web aramalarına, beğenilerine ve beğenmediklerine göre) göstermektir. ..." Uzman Posta (2024). "Cookie Nedir? Çerezler Güvenli mi? Veri Güvenliği ve Gizliliği İçin Çerez Yönetimi", <https://uzmanposta.com/blog/cookie/#:~:text=Bir%C3%A7ok%20%C3%A7erez%2C%20siz%20web%20sitesini,hangi%20%C3%A7erezleri%20kabul%20edece%C4%9Finizi%20se%C3%A7ebilirsiniz> (Erişim Tarihi: 15/1/2024)
- 3 Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2023). "Çerez Politikası", <https://kvkk.asbu.edu.tr/tr/cerez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023)

Kişisel verilerin korunması açısından çerezler konusu oldukça önem arz etmektedir. Zira veri gizliliği ihlali potansiyeli bulundurması nedeniyle konu önemli hâle gelmektedir⁴.

Çalışmanın ilk bölümünde kişisel veri, çerez, çerez türleri ve açık rıza gibi kavramlar tanımlanmış olup ayrıca çerez kullanımının tarihçesine değinilmiştir. Böylelikle kavramsal çerçeve ortaya konulmuştur. Daha sonra ise 6698 sayılı Kanun çerçevesinde kişisel verilerin işlenmesinin açık rızaya tabi olduğu hâller ile açık rızaya gerek olmayan hâller genel hatlarıyla aktarılmıştır. Bu ikili ayrımın kişisel verileri işleyen çerezler özelinde de geçerli olması karşısında çerezler yoluyla kişisel verilerin işlenmesinin açık rızaya tabi olduğu hâller ile açık rızanın gerekli olmadığı hâller ayrıntılı olarak işlenmeye çalışılmıştır.

Kişisel verilerin işlenmesinin veri sorumlusunun açık rızasına bağlı olduğu hâllerde açık rızanın sahip olması gereken nitelikler ortaya konulmalıdır. Bu nitelikleri en genel hâliyle şu şekilde sıralayabiliriz: Birincisi; rızanın belirli bir konuya ilişkin olması, ikincisi; aydınlatmaya dayalı olması, üçüncüsü; veri sahibinin özgür iradesiyle verilmesi olarak ifade edebiliriz. Söz konusu niteliklere sahip olarak alınan açık rızanın ancak hukuka uygun bir şekilde kişisel verilerin işlenmesi için alınan açık rıza olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHÇE

A. KİŞİSEL VERİ, ÇEREZ, ÇEREZ TÜRLERİ VE AÇIK RIZA KAVRAMI

1. Kişisel Veri

Kişisel veri, öğretilerde yer alan pek çok farklı yazar tarafından aynı şekilde tanımlandığı⁵ üzere 6698 sayılı Kanun'un

4 Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). "AB ve Türk Hukukunda Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, C. 3., S. 1., s. 62.

5 Dülger, M. V. (2016). "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması",

Tanımlar başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının d) bendinde şu şekilde ifade edilmiştir: “*Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi, (...) ifade eder.*”

Yukarıda yer alan tanım, öğretilerde ifade edilen pek çok unsuru kapsamaktadır. Buna göre kişisel veri sayılabilecek unsurlara örnek olarak ad, soy ad, sosyal güvenlik bilgileri, ev adresi, iş adresi, bağlı bulunduğu yahut üyesi bulunduğu siyasi parti, sendika, dernek, vakıf bilgileri, fizyolojik özellikler, kredi kartı bilgileri, sağlık verileri verilebilir⁶. Söz konusu bu verilerden bazıları, tek başına belirli ya da belirlenebilir bir gerçek kişiyi ifade etmese de bir araya getirilmesi hâlinde belirlenebilir bir gerçek kişiye ait olmaktadır⁷. Ayrıca tanımda gerçek kişi ifadesi yer aldığından tüzel kişilere ait veriler, Türk hukuku kapsamında kişisel veri olarak nitelendirilmemektedir⁸.

İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3., S. 2., s. 107; Doğan, B. (2023). *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 54; Akgül, A. (2014). *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Yayınevi, s. 7; Kılıç, M. H. (2022). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Çerezler”, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 5.

- 6 Doğan, B. (2023). s. 54. Anayasa Mahkemesi de kişisel veri örneklerini şu şekilde sıralamıştır: “Adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler”. *Sebiha Kaya*, B. No: 2018/34124, 20/5/2021.
- 7 Ilgaz, B. (2023). “Çerezlerin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi”, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 16; Kılıç, M. H. (2022). s. 10. “... o verinin sahibini belirli kılması, tanıtması, verinin belirli bir kişiyi tarif etmesi yeterlidir.” Doğan, B. (2023). s. 57.
- 8 Avrupa Konseyi'nin 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne göre gerçek kişilere tanınan kişisel verilerini koruma hakkının sözleşmeye taraf devletlerin iç düzenlemeleriyle tüzel kişilere de uygulanabilmesi olanaklı kılınmıştır. Doğan, B. (2023). s. 56; Göçmen Uyarer, S. (2019). “6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Veri sorumluları tarafından gerçek kişilere ait pek çok kişisel veri işlenebilmektedir. Söz konusu bu veri işleme faaliyeti, her veri sorumlusu özelinde ve dahi her türlü kişisel veri nezdinde farklı amaçlarla gerçekleştirilmektedir.

Kişisel verileri koruma hukuku alanında regülatif düzenleme yapma yetkisine haiz bağımız bir idari otorite olarak Kişisel Verileri Koruma Kurumu ise 2016 yılında 6698 sayılı Kanun ile kurulmuştur⁹.

2. Çerez

Çerez kavramı, İngilizce öğretilerde cookie¹⁰ (kurabiye) olarak adlandırılmakta iken Türkçeye çerez olarak aktarılmıştır¹¹. Söz konusu bu çeviri farklılığı, Türk kültüründe atıştırma olarak çerezin daha çok tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır¹².

Çerez kavramı konusunda farklı tanımlar bulunmakla birlikte¹³ çerez, ziyaret edilen internet sitelerinin veri sahibinin

s. 30-31. Norveç, Avusturya ve İzlanda gibi devletler kişisel veri alanındaki ilk düzenlemelerinde kavrama tüzel kişilerin verilerini de dâhil etmişlerdir. Kılıç, M. H. (2022). s. 17.

9 Doğan, B. (2023). s. 136; Gürsel, E. ve Düğmeci, F. (2018). "Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na İlişkin Bir Değerlendirme", *Research Studies Anatolia Journal*, C. 1., S. 2., s. 319, Uyarer, S. G. (2019). s. 135.

10 Cookie kavramının nasıl ortaya çıktığı hakkında bkz., Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler", s. 7, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcafe8e9.pdf> (Erişim Tarihi: 19/2/2024)

11 Göçmen Uyarer, S. (2019). s. 43; Ilgaz, B. (2023). s. 32.

12 Kandır, M. O. (2023).

13 "Ziyaret edilen internet siteleri tarafından internet tarayıcısına (Chrome, Internet Explorer, Firefox ya da Opera gibi) gönderilen küçük boyutlu metin dosyalarına çerez demektir. Uzun, F. B. (2019). "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunda Çerez (Cookie) Kullanımı", <https://www.linkedin.com/pulse/ki%C5%9Fisel-verilerin-korunmas%C4%B1-hukukunda-%C3%A7erez-cookie-kullan%C4%B1m%C4%B1-uzun/> (Erişim Tarihi: 9/1/2024). "Çerez, temel olarak, kullanıcı bir internet sitesini ziyaret ettiğinde kişisel verilerinin kullanıcının terminal cihazlarında depolanmasını sağlayan text formatı olarak tanımlanmaktadır." Taş. C. A. (2024). "KVKK Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber", *Hukuk ve Bilişim 3.Nesil Hukuk Dergisi*, <https://hukukvebilisim.org/kvkk-cerez-uygulamaları-hakkında-rehber/> (Erişim Tarihi 12/1/2024). Çerezler, herhangi bir internet sayfası

ziyaret esnasında kullandığı tarayıcıda bıraktığı metin dosyaları olarak tanımlanabilir. Bu metin dosyaları sayesinde site aynı tarayıcı üzerinden tekrar ziyaret edildiğinde ziyaretçinin kullanılan çerezle göre bazı bilgilerin hatırlanması sağlanmaktadır¹⁴. Bu sayede sitenin kullanımı daha kolay hâle gelmekte ve kullanıcıların da siteden bekledikleri faydaları temin etmeleri sağlanabilmektedir¹⁵. Söz konusu çerezleri kullanan veri sorumluları ziyaretçilerin kişisel verilerini çeşitli amaçlarla işleme olanağı elde etmektedir¹⁶. Bu kapsamda verilerin işlenmesi için gerekli verileri toplamak üzere çerezler kullanılmaktadırlar¹⁷. Çerezler yoluyla toplanan veriler tek başına bir kimsenin kimliğini belirlenebilir kılmasa da bir araya getirildiğinde kimliği belirlenebilir birine ulaşıldığı için kişisel veri kapsamına girmektedir¹⁸.

-
- ziyaret edildiği zaman kullanıcılara ait bazı bilgilerin kişilerin terminal cihazlarında depolanmasına izin veren düşük boyutlu zengin metin biçimli text formatlarıdır. Mysoft (2024). “Çerez Nedir? Çerezler Kişisel Veri Midir?”, <https://www.mysoft.com.tr/cezeler-kisisel-veri-midir-kvkk-cezeler-politikasi-nedir> (Erişim Tarihi: 12/1/2024). “... Çerezler (cookies), çerezler, bir internet sayfası ziyaret edildiğinde kullanıcılara ilişkin birtakım bilgilerin kullanıcıların terminal cihazlarında depolanmasına izin veren düşük boyutlu zengin metin biçimli text formatlarıdır. ...” Okur, F. (2024). “KVKK Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber Taslağı”, <https://www.linkedin.com/pulse/hukuk-ve-bili%C5%9Fim-g%C3%BCndem-yaz%C4%B1lar%C4%B1-10-kvkk-%C3%A7erez-/> (Erişim Tarihi: 12/1/2024)
- 14 ICO (2024). “Cookies and Similar Technologies”, <https://ico.org.uk/for-organisations/direct-marketing-and-privacy-and-electronic-communications/guide-to-pecr/cookies-and-similar-technologies/> (Erişim Tarihi: 15/1/2024)
 - 15 Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024). “Kişisel Verilerin Korunması Bakımından Web Sitesi Çerez Rehberi”, <https://www.verko.com.tr/wp-content/uploads/2020/09/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Bakimindan-Cerez-Rehberi-donusturuldu.pdf> (Erişim Tarihi: 16/1/2024)
 - 16 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). “Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler”, s. 15.
 - 17 Uzun, F. B. (2024).
 - 18 Aksoy, H. C. (2024). “Çerezler 101”, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, s. 10, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcfcae8e9.pdf> (Erişim Tarihi: 19/2/2024); Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024). “Kişisel Verilerin Korunması Çerçevesinde Çerezler; Türleri, Kullanımları ve Uygulama Örnekleriyle”, <https://blog.lexpera.com.tr/kisisel-verilerin-korunmasi-cercevesinde-cezeler-turleri-kullanimlari-ve-uygulama-ornekleriyle/> (Erişim Tarihi: 16/1/2024); Mysoft (2024).

a. Çerez Türleri

Çerezler; saklanma sürelerine göre, çerezleri kullanan tarafa göre ve kullanım amaçlarına göre farklı türlere ayrılmaktadır¹⁹.

Saklanma sürelerine göre çerezler, oturum çerezleri ve kalıcı çerezler olarak ikiye ayrılmaktadır²⁰. Oturum çerezleri, veri sahibinin oturumu boyunca saklanan ve oturumun sona ermesi ile silinen çerezlerdir²¹. Söz konusu bu çerezler oturumun sürekliliğini sağlamak üzere kullanılmaktadır²². Bu kapsamda çerezler, oturum sona erse dahi veri sahibinin kullandığı cihazdan silinmeyen veri toplamada kullanılan bir uygulamadır²³. Bu uygulama sayesinde elde edilen bilgiler, oturum sona erdikten belli bir zaman sonra kendiliğinden silinebildiği gibi bazı türlerinde ise veri sahibi tarafından silinene kadar muhafaza edilmektedir²⁴.

Çerezleri kullanan tarafa göre çerez türleri ise birinci taraf çerezler ve üçüncü taraf çerezler olarak ikiye ayrılmaktadır²⁵. Birinci taraf çerezler, veri sahibinin ziyaret ettiği internet sitesi tarafından oluşturulmakta iken üçüncü taraf çerezler ise ziyaret edilen internet sitesi haricinde üçüncü bir kişi tarafından oluşturulmaktadır²⁶. Üçüncü taraf çerezler özellikleri gereği

19 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 63; Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

20 Okur, F. (2024); Erşin, A. (2024).

21 Cihangir, A. T. (2024); Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

22 Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024); Takasbank (2023). "Çerezlere Dair Aydınlatma Metni", https://www.takasbank.com.tr/documents/Document/ASP.NETD-Zorunlu%20C3%87erezlere%20Dair%20Ayd%C4%B1nlatma%20Metni%2019.1_8eabc916-9a7c-47c1-bcaa-5f26ba10a4e2.pdf (Erişim Tarihi: 23/12/2023)

23 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021), s. 64.

24 Taş, C. A. (2024); Okur, F. (2024); Takasbank (2023).

25 Erşin, A. (2024); Taş, C. A. (2024); Uzman Posta (2024). "Cookie Nedir? Çerezler Güvenli mi? Veri Güvenliği ve Gizliliği İçin Çerez Yönetimi", <https://uzmanposta.com/blog/cookie/#:~:text=Bir%C3%A7ok%20%C3%A7erez%2C%20siz%20web%20sitesini,hangi%20%C3%A7erezleri%20kabul%20edece%C4%9Finizi%20se%C3%A7ebilirsiniz> (Erişim Tarihi: 15/1/2024)

26 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021), s. 63; Okur, F. (2024); Uzman Posta (2024).

genellikle reklam/pazarlama çerezleridir²⁷.

Son olarak çerezler kullanım amaçlarına göre türlere ayrılabilir. Buna göre çerezler kesinlikle gerekli (zorunlu), işlevsel, reklam/pazarlama ve performans/analiz çerezleri olarak dört alt sınıfa ayrılmaktadır²⁸. Kesinlikle gerekli çerezler, ziyaret edilen internet sitesinin veya site içerisindeki birtakım uygulamaların niteliğine uygun olarak kullanılmasını sağlayan çerezlerdir²⁹. Bu çerezler olmadan söz konusu sitenin veya uygulamanın kullanılması ya mümkün değildir³⁰ ya da oldukça güç durumda olacaktır. Üyelik gerektiren bir sitede üye girişi ile devam etme³¹, form doldurma³², gizlilik tercihlerinin hatırlanması gibi site içerisindeki bağlantılarda ilerlerken bu çerezlere ihtiyaç duyulabilmektedir. Şayet bu çerezler olmasaydı site içerisinde ilerlerken her sayfada yeniden üye girişi yapmak zorunda kalınacaktı³³. Birden fazla sayfada yer alan formun doldurulması, diğer sayfalarda verilen seçeneklerin kaydedilmemesi sonucu imkânsız hâle gelirdi. Söz konusu çerezler kullanılan tarafa göre birinci taraf çerezlerdir³⁴.

İşlevsel çerezler, kullanılan sitenin ve site içi uygulamaların daha işlevsel bir şekilde kullanımını sağlayan çerezlerdir³⁵.

27 Yeşilaltay, B. (2020). "Çerez Kullanımının Hukuki Çerçevesi", İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 9; Uzman Posta (2024). Üçüncü taraf çerezlerin zorunlu çerez olarak değerlendirilemeyeceği hakkındaki karar örneği için bkz: Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu ve 28.09.2023 Tarihli Kararı, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7765/2023-1645> (Erişim Tarihi: 14/2/2024)

28 Uzun, F. B. (2024); Taş, C. A. (2024).

29 Kılıç, M. H. (2022). s. 81; Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

30 Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

31 Taş, C. A. (2024); Aksoy, H. C. (2024).

32 Mysoft (2024).

33 "Örneğin, oturum açan üyelerin Site'de farklı sayfaları ziyaret ederken tekrar şifre girmelerine gerek kalmaması" Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2023).

34 Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). s. 64.

35 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber", s. 16, 50, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fb193dbb-b159-4221-8a7b-3addc083d33f.pdf> (Erişim Tarihi: 06/2/2024)

Site içerisindeki arama kayıtlarını ya da kullanıcı adı, şifre ve dil tercihi gibi bilgileri tutan çerezler buna örnek verilebilir³⁶. Böylelikle sitenin ziyaretçiye uygun olarak kişiselleştirilmesi sağlanabilmektedir³⁷. Aynı zamanda bu çerezler, internet sitesinin güvenliği için de kullanılabilir³⁸.

Reklam/pazarlama çerezleri ise adından da anlaşılacağı üzere ziyaretçilerine yönelik profil oluşturarak³⁹ başta kişiselleştirilmiş reklamlar olmak üzere pazarlama faaliyetlerine yönelik kişisel verileri toplamaya yarayan çerezlerdir⁴⁰. Üçüncü taraf çerezlerin çoğu reklam/pazarlama çerezi olup bu çerezler, ziyaretçilerin hareketlerinden beğenmiş oldukları mal ve hizmetlerin benzerlerinin karşısına çıkmasını sağlamaktadırlar⁴¹.

Performans/analiz çerezleri, site ve site içi uygulamaları analiz ederek söz konusu uygulamaların performansını artırmaya yönelik çerezlerdir. Söz konusu siteyi kaç kişinin ziyaret ettiği, siteyi ziyaret edenlerin hangi uygulamaları daha çok kullandığı⁴², site içerisindeki arama seçeneğinden hangi bilgilerin talep edildiği gibi sitenin geliştirilmesi için kullanılan çerezlerdir⁴³. Bu tür çerezler ziyaretçilerin sonraki ziyaretlerinde

36 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 64; Uzun, F. B. (2024); Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, (2023).

37 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 64; Taş, C. A. (2024); Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

38 Uzun, F. B. (2024). Güvenlik için kullanılan bazı çerezler, zorunlu çerezler de olabilmektedir. Mysoft, (2024).

39 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 62.

40 "... Bu çerezler yoluyla elde edilen veriler diğer kişisel verilerle birleştirilerek gerekli içerikler oluşturulur ve kişiye özel reklam ve ürünler kullanıcıya gösterilir. ..." Taş, C. A. (2024); Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024); Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

41 "... örneğin kişilerin internet sitesinde hangi ürüne baktığını tespit edip aynı veya benzer ürünün kullanıcının girdiği diğer sitelerde de gösterilmesi ..." Uzun, F. B. (2024); Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 64; Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

42 "... örneğin internet sitesinde hangi menünün kaç kez tıkladığına ilişkin istatistik oluşturulması ..." Uzun, F. B. (2024). Bu yüzden bu tür çerezlere istatistik çerezleri de denilmektedir. Uzman Posta (2024).

43 Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

daha iyi bir site hizmeti almasını amaçlamaktadır⁴⁴.

b. Açık Rıza

Açık rıza kavramına ilişkin öğretinin çoğu kanun hükmünü tekrarlar⁴⁵ bazı daha geniş tanımlamalar da yapılmıştır⁴⁶. 6698 sayılı Kanun'un Tanımlar başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının a) bendinde açık rıza kavramı şu şekilde tanımlanmıştır; *“Bu Kanunun uygulanmasında Açık rıza: Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı, ifade eder.”*

Açık rızanın tanımın yapıldığı bu madde aynı zamanda hukuka uygun açık rızanın unsurlarını da sıralamış olmaktadır. Söz konusu bu unsurlar ileride ayrıntısıyla ele alınacaktır.

B. Çerez Kullanımın Tarihçesi

Site içerisindeki sayfalar arası gezinti yapıldığında kullanıcının bilgilerinin hatırlanması ihtiyacının doğması çerezlere olan gereksinimi başlatmıştır⁴⁷. 1994 yılında Lou Montulli tarafından geliştirilen *“cookie”* kavramı ile birlikte çerezler de artık bireylerin günlük yaşantısının bir parçası olmuştur⁴⁸.

44 Okur, F. (2024); Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

45 Ilgaz, B. (2023). s. 59; Güner, T. S. (2021). *“Kişisel Verilerin İşlenmesine Yönelik Olarak Açık Rıza Verilmesi ve Açık Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti”*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 103; İmaçlı C. (2023). 6698 Sayılı KVKK Kapsamında Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenme Şartları, içinde Kaya, C. (Ed.), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Bilgi Edinme Hukuku: Çeşitli Açılardan Bakış*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 153.

46 *“İlgili kişinin dolayısıyla veri sahibinin kendisiyle ilgili verinin işlenmesine, özgürce, konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olarak, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta ve sadece o işlemle sınırlı olarak verdiği onay beyanıdır.”* Doğan, B. (2023). s. 60. *“Zira açık rıza en temel haliyle veri işleyene, verisi işleneni bilgilendirme yükümlülüğü ve verisi işlenene ise rızasını özgür iradeyle verebilme hakkı olarak tanımlanmış”* Uyarer, S. G. (2019). s. 88.

47 *“Çerezlerin internete ‘hafıza kazandırma’ ihtiyacından doğduğu düşünülebilir.”* Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). *“Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler”*, s. 6.

48 Yeşilaltay, B. (2020) s. 5; Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). *“Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler”*, s. 6.

Çerezlerin ilk ortaya çıktığı zaman sakladığı bilgiler, ziyaretçinin siteyi ziyaret etme sıklığı ile internet alışverişlerinde birden çok sayfaya geçiş yapılırken ürünün hatırlanmasına ilişkin bilgilerden ibaretti⁴⁹. 2000`li yıllardan itibaren ise reklam çerezlerin ortaya çıkması ile kişisel verilerin ziyaret edilen site ve üçüncü taraflarca yoğun bir şekilde toplanması karşısında bu alanda düzenleme yapma gereksinimini ortaya çıkarmıştır⁵⁰. Hukuki düzenlemelerin yanı sıra tarayıcılar tarafından çerezlerin engellenmesine ve oturum çerezleri hariç kalıcı çerezlerin tarayıcı kapandığında veya kısa süre sonra kendiliğinden silinmesine yönelik ayarlar geliştirmiştir⁵¹.

Türk hukuku açısından Haziran 2022 tarihine kadar çerezler özelinde bir düzenleme bulunmamaktaydı. Fakat çerez kullanımının internet teknolojisi ile birlikte ülkemize girdiğini söyleyebiliriz. 6698 sayılı Kanun, kişisel veri işlenmesine ilişkin genel düzenlemeler barındırdığından çerezler yoluyla kişisel verileri işleyen teknolojilerde de uygulama alanı bulmuş ve hâlen de bulunmaktadır⁵². Bunun yanı sıra 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 51. maddesinin 3. fıkrası⁵³ bağlamında çerezlerin adı zikredilmeden ve sadece çerezlere yönelik olmayan sınırlı bir düzenleme yapılmıştır⁵⁴.

Haziran 2022 itibarıyla Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber (Çerez Rehberi) yayımlanmıştır⁵⁵. Söz konusu rehber ile çerezler yoluyla

49 Uzman Posta (2024).

50 a.g.e.

51 a.g.e.

52 Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024); Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

53 "Elektronik haberleşme şebekeleri, haberleşmenin sağlanması dışında abonelerin/kullanıcıların terminal cihazlarında bilgi saklamak veya saklanan bilgilere erişim sağlamak amacıyla işletmeciler tarafından ancak ilgili abonelerin/kullanıcıların verilerin işlenmesi hakkında açık ve kapsamlı olarak bilgilendirilmeleri ve açık rızalarının alınması kaydıyla kullanılabilir."

54 Aksoy, H. C. (2024). s. 11.

55 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler".

kişisel verilerin işlenmesine ilişkin esaslar gösterilerek açık rızanın hukuka uygun elde edilmesine yönelik iyi ve kötü uygulama örnekleri tarif edilmiştir⁵⁶. Kişisel veri işlenmesinde kullanılmayan çerezler ise kapsam dışında tutulmuştur⁵⁷.

Avrupa Birliği (AB) bakımından çerezlere yönelik iki ana düzenleme bulunmaktadır⁵⁸. Bunlardan ilki 2018 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü⁵⁹ (General Data Protection Regulation-GDPR) olup anılan Tüzük AB üyesi ülkelerde veri işleme standartlarını ve bu ülkelerin vatandaşlarının kişisel verilerinin işlenmesini düzenleyen tüzüktür. Bir diğer düzenleme olarak 2002 yılında yürürlüğe giren ve 2009 yılında değişiklikler yapılan E-Gizlilik Direktifi⁶⁰ gösterilebilir⁶¹. Söz konusu bu direktif, elektronik haberleşme ortamındaki verilerle ilgili olup özellikle çerez kullanımına ilişkin oldukça geniş hükümler içermektedir⁶². Direktif'in Tüzüğe⁶³ göre daha özel hükümler içermesi nedeniyle öncelikli

56 Taş, C. A. (2024); Can, E. (2024). "Günlük Dijital Deneyimimizde Çerezlerin Rolü ve Çerezler Yoluyla Kişisel Verilerin İşlenmesi", *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, s. 13, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcafe8e9.pdf>. (Erişim Tarihi: 19/2/2024)

57 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber", s. 15; Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler", s. 7.

58 Koçak, Ş. (2024). "Kişisel Verilerin Korunması Açısından Dijital Parmak İzi", *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, s. 42, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcafe8e9.pdf>, (Erişim Tarihi: 19/2/2024)

59 Söz konusu tüzüğün tam metni için bkz. <https://gdpr-info.eu/chapter-1/> (Erişim Tarihi: 10/1/2024)

60 Söz konusu direktif için bkz. https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/legislation/directive-2009136ec_en, *European Data Protection Supervisor* (Erişim Tarihi: 10/1/2024)

61 Aksoy, H. C. ve Halıoğlu, M. (2021). s. 61.

62 <https://cookiespool.com/>, *Cookie Spool* (Erişim Tarihi: 10/1/2024). Hakeza 2009 yılı değişiklikleri sonucu söz konusu Direktif için "Çerez Kanunu" ibaresi de kullanılmıştır. Ayrıntılı değerlendirme için bkz., Aksoy, H. C. ve Halıoğlu, M. (2021). s. 64.

63 Normlar hiyerarşisinde Tüzük, Direktif'ten daha güçlü bir düzenleme şeklidir. Buna karşın Direktif Tüzüğe göre özel norm niteliğindedir. Bu nedenle öncelikli olarak uygulama alanı bulduğu söylenebilir. Fakat bu durum Direktif'in Tüzüğe aykırı hükümler içereceği anlamında da

olarak uygulama alanı bulduğu söylenebilir⁶⁴.

AB hukuku normu olan yukarıdaki iki düzenlemeden GDPR, Türkiye’de kişisel veri işleme faaliyetinde bulunan veri sorumlularını daha yakından alakadar etmektedir zira AB üyesi olmayan bir ülkeden AB üyesi olan bir ülkeye mal veya hizmet tedarikinde bulunan veri sorumluları da GDPR hükümlerine tabi olmaktadır⁶⁵. Bu bağlamda Türkiye’de mevzuatın GDPR’ye uyumlu olması AB üyelik süreci haricinde bu yönden de önem arz etmektedir.

II. KİŞİSEL VERİ İŞLEMEDE AÇIK RIZA ALINMASI GEREKEN VE GEREKMEYEN HÂLLER

A. Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza Alınması Gereken Hâller

Bir gerçek kişiye ilişkin kişisel verilerin işlenmesi kural olarak veri sahibinin açık rızasına bağlı kılınmıştır. Söz konusu bu kural, 6698 Sayılı Kanun’un hem genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartının düzenlendiği 5. maddesinin ilk fıkrasında hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartının düzenlendiği 6. maddesinin ikinci fıkrasında aşağıdaki gibi yer almaktadır; *“Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.” Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.”*

Kanun Koyucu tarafından kişisel verilerin işlenmesi kural olarak açık rıza şartına bağlı kılındığından açık rıza gereken hâller ayrıca sayılmamıştır. Diğer bir deyişle kanunda açık rıza alınmasına gerek olmayan hâller kapsamına giren bir hâl

gelmemektedir.

64 Uzun, F. B. (2024).

65 *“In order to ensure that natural persons are not deprived of the protection to which they are entitled under this Regulation, the processing of personal data of data subjects who are in the Union by a controller or a processor not established in the Union should be subject to this Regulation where the processing activities are related to offering goods or services to such data subjects irrespective of whether connected to a payment.”* <https://gdpr-info.eu/recitals/no-23/> (Erişim Tarihi:12/1/2024)

bulunmadığı sürece veri sorumlusunun veri sahibinin açık rızasını alması gerekecektir.

B. Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza Alınmasına Gerek Olmayan Hâller

Kişisel verilerin işlenmesi kural olarak veri sahibinin açık rızasına tabi bulunsa da bazı hâllerde bu açık rızanın alınmasına gerek bulunmamaktadır. Söz konusu bu hâller, 6698 Sayılı Kanun'un hem genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartının düzenlendiği 5. maddesinin 2. fıkrasında hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartının düzenlendiği 6. maddesinin 3. fıkrasında aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

(3) (*Değişik:2/3/2024-7499/33 md.*)⁶⁶ Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. Ancak bu verilerin işlenmesi;

a) İlgili kişinin açık rızasının olması,

66 KVKK'nın 6. maddesinin eski hali şu şekildedir: "Özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartları Madde 6 - (1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir. (2) Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır. (3) Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanın planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. (4) Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır." KVKK'nın 6. maddesinin sistematığına bakıldığında; özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır. Hukuki işleme sebebi açısından ilgili kanunlarda öngörülen haller için sağlık ve cinsel hayat verileri dışındaki veriler için ise istisna tanınmıştır. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanın planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, açık rıza ve sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından işleme temel hukuki işleme sebebidir. Bkz., Kaya, M. B. (2024). KVKK Reformu: 2024 Değişiklikleri (Dijital Baskı), <https://mbkaya.com/hukuk/kvkk-reformu.pdf>, s. 8-9 (Erişim Tarihi: 25/9/2024)

b) Kanunlarda açıkça öngörülmesi,

c) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin, kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması,

ç) İlgili kişinin alenileştirdiği kişisel verilere ilişkin ve alenileştirme iradesine uygun olması,

d) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için zorunlu olması,

e) Sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlarca, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi ile sağlık hizmetlerinin planlanması, yönetimi ve finansmanı amacıyla gerekli olması,

f) İstihdam, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanlarındaki hukuki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için zorunlu olması,

g) Siyasi, felsefi, dinî veya sendikal amaçlarla kurulan vakıf, dernek ve diğer kâr amacı gütmeyen kuruluş ya da oluşumların, tâbi oldukları mevzuata ve amaçlarına uygun olmak, faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak ve üçüncü kişilere açıklanmamak kaydıyla; mevcut veya eski üyelerine ve mensuplarına veyahut bu kuruluş ve oluşumlarla düzenli olarak temasta olan kişilere yönelik olması,

hâlinde mümkündür.

Kanun koyucu tarafından açık rıza aranmaksızın kişisel verilerin işlenebileceği hâller tahdidi olarak sayılmıştır. Veri sorumluları tarafından bu hâllerin somut veri işleme durumunda gerçekleştiği ispatlanmalıdır. Diğer bir deyişle veri sahibinden açık rıza alınmadan gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olduğunun ileri sürülebilmesi ancak veri sorumluları tarafından Kanun'da sayılan bu hâllerden biri ya da birkaçının var olduğunun kanıtlanmasıyla mümkündür.

Ayrıca Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrasında aşağıdaki şekilde bir düzenleme ile Kurula da önemli bir yükümlülük getirilmiştir.

(4) *Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır.*

Kanun Koyucu yapılan değişiklikte özet olarak; kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza alınmasına gerek olmayan hâllere, 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 33. maddesi ile 2 Mart 2024 tarihinde değişiklik yapmıştır. Bu sayede veri sahibinden açık rıza alınmadan gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olduğunun ileri sürülebilmesi ancak veri sorumluları tarafından Kanun'da sayılan bu hâllerden biri ya da birkaçının var olduğunun kanıtlanmasıyla mümkün hâle gelmiştir. Ayrıca Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrasında yapılan bir düzenleme ile Kurul'a da önemli bir yükümlülük daha getirilmiştir. Mevcut 6. maddeye göre sağlık ve cinsel hayat dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi, sadece ilgili kişinin açık rızasının bulunması veya kanunlarda öngörülmesi hâlinde mümkündür. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin özel nitelikli kişisel veriler ise açık rızanın dışında sadece kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetlerinin finansmanı, yönetimi ve planlanması amacıyla işlenebilmektedir.

KVKK Reform Yasası gerekçesinde de ifade edildiği üzere, mevcut düzenleme uyarınca sağlık verisini sadece Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Sağlık Bakanlığı ile sağlık kuruluşları işleyebilmektedir. Buna karşın, özellikle sigorta sektörü, iş kanunu ve çalışma mevzuatı, iş sağlığı ve güvenliği ile sosyal hizmetler alanlarında sağlık verisine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla anılan değişiklikte, özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartları, gelişen şartlara göre güncel ihtiyaçlar ve GDPR dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir⁶⁷.

67 2024 yılında yapılan değişiklikler sonrası KVKK, genel olarak 2015 yılında ilk tasarı olarak TBMM'ye sunulduğu orijinal şekline döndürülmektedir.

III. ÇEREZLER YOLUYLA KİŞİSEL VERİ İŞLEMEDE AÇIK RIZA ALINMASI GEREKEN VE GEREKMEYEN HÂLLER

A. Çerezler Yoluyula Kişisel Veri İşlenmesinde Açık Rıza Alınması Gereken Hâller

Çerezler, kişisel veri barındıran dosyalar olduğundan çerezler yoluyla da kişisel veri işlenmesinde kural olarak veri sahibinin açık rızası gereklidir. Söz konusu bu rızanın alınmasında çeşitli açık rıza platformları da kullanılabilir⁶⁸. Ayrıca kullanılan çerez türleri yahut da çerezler yoluyla işlenen kişisel verilerin işleme amacı değiştiğinde tekrardan ziyaretçilerden açık rıza alınması gerekebilecektir⁶⁹. Her bir çerez işleme amacı için çerezler özelinde ayrı ayrı açık rıza alınması gerekmektedir⁷⁰. Böylelikle rızanın güncelliği temin edilmiş olacaktır⁷¹.

Açık rıza, geçerli olması için gerekli unsurlar dâhilinde veri sahibinin aktif bir davranışıyla gerçekleştirilmelidir⁷². Ni-

Bkz., a.g.e. s. 10-11.

68 Erşin, A. (2024).

69 ICO (2024).

70 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber", s. 16, 57.

71 Bart Custers, B. (2023). Sonsuza Dek Rıza Vermek İçin Tıklayınız: Aydınlatılmış Rıza İçin Geçerlilik Süresi", Yalçın Erdoğan, Ş. E. (Çev.), içinde Kaya, C. (Ed.), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Bilgi Edinme Hukuku: Çeşitli Açılardan Bakış*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 904.

72 "... Consent must be actively and clearly given. ..." ICO (2024). "... Kurul, açık rıza kavramının tanımı gereği bireyin önceden onayı alınmaksızın kişisel verilerin işlenmesine otomatik onay verildiğinin varsayıldığı (opt-out) gibi bir yöntemin kullanılmayacağını ve bireyin bilinçli eylemi ile kişisel verilerinin işlenmesine onay vereceği (opt-in) bir sistem kurulması gerektiğini belirtmiştir. Gerçekten, kişiye rızayı kaldırma imkanının verilmiş olması bu noktada bir anlam ifade etmemelidir. Kişi, kişisel verilerinin işlenmemesi için ayrıca bir çaba sarf etmemelidir. Kural olan kişisel verinin işlenmemesidir ve ancak işlenmesine rıza vermek için ayrıca bir harekette bulunulması gerekir. Veri sorumlusunun da açık rıza süreçlerini bu şekilde tasarlaması gerekir ..." Dülger, M. V. (2024). "Yurt Dışına Veri Aktarımında Milyonluk Ceza: Kişisel Verileri Koruma Kurulunun Amazon Kararı", <https://www.hukukihaber.net/yurt-disina-veri-aktariminda-milyonluk-ceza-kisisel-verileri-koruma-kurulunun-amazon-karari> (Erişim Tarihi: 16/1/2024)

tekim AB Adalet Divanı'nın Planet 49 kararında da bu husus dile getirilmektedir⁷³. Bununla birlikte bu çalışmanın yapıldığı tarihte birçok internet sitesinin hâlen bu tanıma uygun bir çerez kullanımı gerçekleştirmediği görülmektedir⁷⁴.

Çerez türleri açısından ise zorunlu çerezler dışında kalan tüm çerez türleri yoluyla kişisel verilerin işlenmesinde veri sahibinin açık rızasının alınması gerekmektedir⁷⁵. Çerez Rehberinde bu çerezlere örnek olarak sosyal eklenti takip çerezleri ve çevrimiçi davranışsal reklamcılık çerezleri verilmiştir⁷⁶. Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından verilen bir kararda zorunlu olmayan çerezlerin kullanıldığı sitede veri sorumlusu tarafından açık rıza alınmadan kişisel verilerin işlenmesi, veri ihlali olarak değerlendirilmiştir⁷⁷.

Üçüncü taraf çerezlerde çerezler yoluyla kişisel verileri işleyen internet sitesi sahibinden bağımsız üçüncü bir kişi konumundadır. Çerez Rehberinde üçüncü taraf çerezleri kullanan taraf ile çerezleri direk toplayan birinci taraf arasındaki sözleşmesel ilişki bağlamında iş birliği yapılması gerektiği vurgulanmaktadır⁷⁸.

73 Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 01.10.2019 Tarihli Planet 49 GmbH Kararı, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=D064FC9AE5825F3BBCEE9089B8ED0E56?text=&docid=218462&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=912249> (Erişim Tarihi: 12/1/2024)

74 Kandır, M. O. (2023). Uygun olan ve olmayan çerez ayarları örnekleri için bkz., Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

75 "... Reklam, pazarlama ve performans amacıyla çalışan çerezlerin kullanılmasının ilgili kişinin açık rızasına tabi olduğu, ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu ve 23.12.2023 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7595/2022-1358> (Erişim Tarihi: 9/1/2024). Bkz., Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024). Birleşik Krallık Bilgi Ofisi Komisyonu da aynı görüşte olmasına rağmen Fransız Veri Koruma Otoritesi performans/analiz çerezleri için açık rızaya gerek olmadığı görüşündedir. Bkz., Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 69.

76 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber".

77 Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu Kararı.

78 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber".

İnternet sitesine erişim sağlandığında veya site içerisinde yer alan bir eklentiye erişilmek istendiğinde site ve tarayıcı ayarlarında çerezlerin kabul edilip edilmemesi konusunda bir tercihte bulunmayan kullanıcın çerezler yoluyla kişisel verilerinin işlenip işlenemeyeceği cevaplanması gereken bir sorudur. Yukarıdaki paragrafta ifade edildiği üzere site kullanıcısının aktif bir davranış olmadan dolayısıyla çerezler yoluyla kişisel verilerinin işlenmesine açık rıza vermediği hâllerde çerez kullanımını reddetmiş sayılması gerekmektedir. Burada ifade edilen çerezlerin açık rıza alınarak işlenmesi gereken kişisel verilere ilişkin çerezler olduğunu bir kez daha tekrar etmekte yarar bulunmaktadır⁷⁹.

Çerezler yoluyla kişisel verilerin işlenmesi açık rızaya tabi olduğundan internet sitenin kullanılmaya başlandığı anda açık rızaya tabi tüm çerezlerin kapalı yani kullanılamaz hâlde bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle veri sahibi tarafından çerezlerle ilişkin açık rıza verilene kadar çerez ayarları “tüm çerezleri reddet” seçeneğine göre hazırlanmalıdır⁸⁰.

Açık rıza konusunda ayrıca KVKK'nın 6. maddesinin 3. fıkrası kapsamındaki özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde uyulacak usul ve esaslar hâlinde daha çok özen gösterilmesi gerekeceğine vurgu yapmakta yarar vardır⁸¹.

79 Çerezleri reddet seçeneği ile işlenmesinde açık rıza gerekmeyen zorunlu çerezler dışındaki çerezlerin reddedilebileceği yönünde açıklamaya yer veren örnek çerez seçenekleri için bkz., <https://cookiespool.com/>; <https://www.dataprotectionauthority.be/citizen>, *Belgium Data Protection Authority* (Erişim Tarihi: 16/1/2024). Söz konusu bu örneklerin aydınlatma yükümlüğü açısından olması gereken olduğunu söyleyebiliriz.

80 “... İnternet sitesini/mobil uygulamaları ziyaret eden kullanıcılarından internet sitesine/mobil uygulamaya giriş anında ilgili kişilerin iradi aktif hareketiyle söz konusu çerezlerin çalışmasına onay vermesini, dolayısıyla varsayılan ayar olarak çerezlerin çalışmamasını öngören “opt-in” mekanizmasına göre açık rıza alması gerektiği, ...” Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu Kararı. “... Opt-out yani bireyin önceden onayını almaksızın kişisel verilerinin işlenmesine otomatik onay verdikleri kabul edilerek kişilere bu onayı sonradan kaldırmaları yönünde inkân veren bir sistemin değil; opt-in yani bireyin bilinçli eylemi ile kişisel verilerinin işlenmesine önceden onay vereceği bir sistemin kullanılması gerekmektedir. ...” Okur, F. (2024).

81 ICO (2024).

B. Çerezler Yoluyla Kişisel Veri İşlenmesinde Açık Rıza Alınmasına Gerek Olmayan Hâller

Çerezler yoluyla kişisel veri işlenmesinde tıpkı diğer türlü veri işleme yollarında olduğu gibi Kanun'da sayılan hâllerde açık rıza aranmasına gerek yoktur⁸². Hatta açık rıza aranmasına gerek olmayan hâllerde veri sorumlusu tarafından açık rıza alınması hâli, Kurum tarafından dürüstlük kurallarına aykırılık şeklinde yorumlanmaktadır⁸³.

Kanun koyucu tarafından çerezler özelinde bir düzenleme yapılmadığından çerezlerin türlerine ve kullanım alanlarına göre kanunda yer alan hâllerden birinin bulunup bulunmadığı her veri işleme olayı özelinde irdelenmelidir.

Çerez türleri özelinde bakıldığında ise zorunlu çerezler yoluyla kişisel verinin işlenmesinde açık rızaya gerek olmadığını söylenebilir⁸⁴. Zira bu tür çerezler, aşağıda ifade edildiği üzere 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrası kapsamındaki veri işleme faaliyetleri kapsamında kişisel veri işleme araçlarıdır.

6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (c) bendinde yer alan bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla sözleşmenin taraflarına ait kişisel veri-

82 Kanundaki bu düzenlemenin yanında Çerez Rehberinde AB düzenlemelerine paralel olarak Kriter A ve Kriter B olmak üzere iki kritere giren hallerde açık rıza aranmayacağı ifade edilmiştir. Kriter A, "Çerezin sadece, iletişimin elektronik haberleşme şebekesi üzerinden sağlanması amacıyla kullanılması," Kriter B ise Çerez kullanımının, abonenin veya kullanıcının hizmet almak için açıkça talep ettiği bilgi toplu hizmetleri için kesinlikle gerekli olması" hallerini kapsamaktadır. Her iki kriter de nihayetinde 6698 sayılı Kanun'da yer alan açık rıza alınmadan veri işleme hallerinin kapsamına girdiğinden çalışmada ayrıca değerlendirilmemiştir.

83 "... Bilindiği üzere açık rıza dışında işleme nedenlerinin varlığı halinde açık rıza alınması yoluna gidilmesi, dürüstlük kuralına aykırılık şeklinde yorumlandığı gibi, ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2020/173 No'lu ve 27.02.2020 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173> (Erişim Tarihi: 9/1/2024)

84 "... Öte yandan, bir internet sitesinin düzgün çalışması için zorunlu çerezler vasıtasıyla kişisel verilerin işlenmesinde kişilerin açık rızasına gerek duyulmayacak iken; ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2020/173 No'lu Kararı.

lerin işlenmesinin gerekli olması, uygulamada en çok karşılaşılabilecek hâllerden biridir⁸⁵. Özellikle internet üzerinden kurulan mesafeli sözleşmeler⁸⁶ bu durumun en tipik örneği olup sözleşmenin karşı tarafına ilişkin bilgilerin çerezler yoluyla saklanmasında açık rıza aranmayacaktır.

6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin f) bendi kapsamında ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek koşuluyla veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması hâli de uygulamada sıklıkla çerez kullanım nedeni olarak veri sorumlularınca ileri sürülmektedir⁸⁷. İnternet sitesinin güvenliği için kullanılan

çerezler⁸⁸ ve gelen web sunucusu taleplerini birden fazla makineye dağıtmayı sağlayan yük dengeleme çerezleri⁸⁹ bu duruma örnek verilebilir. Burada veri sorumluları ya da üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlükleri ile veri sorumlusunun meşru menfaati arasında dengenin kurulması gerekmektedir⁹⁰. Bunların dışında (ç) bendi kapsamında veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için kişisel veri işlemenin zorunlu olması hâli kapsamında da çerez kullanılan sitelere rastlanmaktadır⁹¹.

85 Örnek olarak bkz., Takasbank (2023); Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2023); ZES (2023). "Çerez Politikası", <https://zes.net/cezrez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023)

86 "... Örneğin, bir e-ticaret sitesinde sepete ürün ekleyen kullanıcının kişisel verileri işlendiği takdirde bir satış sözleşmesinin kurulmasında Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasının (c) bendi devreye girebilecektir. ..." Taş. C. A. (2024). "... Eg to remember what's in their online basket, ..." ICO (2024).

87 Örnek olarak bkz., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2023); Dünya Gazetesi (2023). "Çerez Politikası", <https://www.dunya.com/p/cezrez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023); Çiçek Sepeti (2023). "Çerez Politikası", <https://www.ciceksepeti.com/s/cezrez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023); ZES (2023); Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2023). "Çerezlere Dair Aydınlatma Metni", https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/cezrezlere_dair_aydinlatma_metni.pdf (Erişim Tarihi: 27/12/2023)

88 Mysoft (2024).

89 Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber".

90 a.g.e.

91 Örnek olarak bkz., Kariyer.net (2023). "Çerez Politikası", <https://www.kariyer.net/veri-politikamiz/cezrez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023)

Çerezler yoluyla kişisel veri işlenirken açık rıza alınmasını gerektirmeyen çerezleri kullanan sitelerin yukarıdaki paragraflarda ifade edildiği şekilde 6698 sayılı Kanun kapsamına giren hangi hâl kapsamında açık rızayı aramadıklarını belirtmeleri gerekir. Bu belirtmenin yapılmaması hâlinde veri sorumlularınca çerezlere ilişkin aydınlatma yükümlülüğünün tam olarak yerine getirilmiş sayılamayacağı düşünülmektedir⁹².

Çerezlerin karma çerez niteliğinde örneğin aynı anda hem kesinlikle gerekli çerez hem de reklam çerezi olması mümkündür. Bu ihtimalde çerezin bir yönünün açık rıza alınmasını gerektirmesi hâlinde o çerezin kullanımı için açık rıza alınması mutlak bir gerekliliktir⁹³.

IV. ÇEREZLER YOLUYLA KİŞİSEL VERİ İŞLENMESİNDE AÇIK RIZANIN HUKUKA UYGUNLUK UNSURLARI

A. Genel Olarak

6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (a) bendinden açık rızanın; *"Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı"* ifade ettiği belirtilmiştir. Kurum tarafından yayımlanan rehber ilkede de çerezler yoluyla kişisel veri işlenmesinde açık rızanın hukuka uygunluk şartları, kanunda yer alan tanım çerçevesinde belirlenmiştir⁹⁴.

B. Rızanın Belirli Bir Konuya İlişkin Olması

Çerezlere rıza konusunda internet sitelerine erişim sağlayan tarayıcıların çerez ayarları kullanılabilir. Böylelik-

92 Kurul tarafından bir kararda bizimle aynı yönde ifadelere yer verilmiştir; *"Kişisel Veri Koruma Politikası"* metninde (...) *hangi ilgili kişi grubunun, hangi kişisel verilerinin, hangi amaçla ve hangi hukuki sebebe dayanılarak işlendiği ve hangi üçüncü taraflara aktarıldığının açık bir şekilde anlaşılmadığı, bu nedenle söz konusu metnin Aydınlatma Tebliği'nin 5'inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g), (ğ) ve (h) bentlerine uygun hale getirilmesi gerektiği, ..."* Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu Kararı.

93 Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). s. 69.

94 Aynı belirleme Birleşik Krallık Bilgi Ofisi Komisyonu tarafından da yapılmıştır. ICO (2024).

le veri sahibi olan ziyaretçiler tarafından ilgili internet sitesine erişim sağlanmadan önce hangi çerezlerin kabul edilip edilmeyeceği belirlenebilmektedir⁹⁵.

Her ne kadar çerezler konusunda kullanılan tarayıcı ayarları yardımcı olsa da veri sahibi tarafından erişilen internet sitesinde de çerez ayarlarına ilişkin seçeneklerin sunulması gerekmektedir. Nitekim AB Veri Çalışma Grubunun GDPR öncesi AB'nin kişisel veriler hukuku düzenlemesi olan 95/46/EC sayılı Direktif'in 29. maddesine ilişkin olarak yayımladığı görüş yazısında da tek başına tarayıcı ayarlarında belirtilen tercihin yeterli olmayıp internet sitesi içerisinde de çerez tercihinin ilişkin rıza alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır⁹⁶.

İnternet sitesinde kullanılan çerezlere ilişkin rıza verirken bu rızanın ilgili çerez türüne göre farklılık gösterebilmesi de gerekebilmektedir. Söz gelimi işlevsel çerezlere yönelik rıza vermek isteyen veri sahibinin performans çerezlerine yönelik rızası bulunmayabilir. Battaniye rıza⁹⁷ adı verilen genel nitelikte rıza alınması, açık rıza şartını sağlamayacaktır. İşbu sebepten çerez türlerine yönelik özelleştirilmiş seçeneklerin bulunması gerekmektedir⁹⁸. Uygulamada birçok internet sitesinin "Seçenekleri özelleştir." veya bu ifadeye benzer bir seçeneği, "tümünü kabul et" ya da "tümünü reddet" seçeneklerinin

95 Kullanılan tarayıcıya göre çerez ayarlarının nasıl yapılacağına dair açıklamalar için bkz: Pinsent Masons (2019). "How to Manage and Delete Cookies", <https://www.aboutcookies.org/how-to-manage-and-delete-cookies> (Erişim Tarihi: 28/12/2023)

96 Uzun, F. B. (2024). Söz konusu değerlendirme hakkında bkz., Avrupa Birliği Veri Çalışma Grubu, "95/46/EC sayılı Direktif'in 29. Maddesine İlişkin Görüş Yazısı", https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp171_en.pdf (Erişim Tarihi: 12/1/2024)

97 "Belirli bir konu ile sınırlandırılmayan ve ilgili işlemle sınırlı olmayan genel nitelikteki açık rıza." Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

98 "... Çerezlerin kullanımı, kişisel verilerin aktarılması gibi Amazon'un verileri işlemesi kapsamına giren bütün fiillerin, tek bir rıza beyanı ile onaylanması "battaniye rıza" olarak ifade edilen belirli bir konu ile sınırlandırılmamış olan genel nitelikli rıza anlamına gelmekte olup, bu tür bir rızanın Kanun'a uygun olması mümkün değildir. ..." Dülger, M. V. (2024).

yanında bir çerez tercihi olarak sunduğu görülmektedir⁹⁹. Nitekim bu seçeneğin sunulmaması hâline ilişkin Kurulun verdiği bir ihlal kararı bulunmaktadır¹⁰⁰. Böylelikle veri sahipleri tarafından hangi çerezlere ve dolayısıyla hangi kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterildiği açıkça bilinebilecektir¹⁰¹.

C. Rızanın Aydınlatmaya Dayalı Olarak Alınması

Kişisel verilerin hukuka uygun işleme koşullarından birisi de veri sahibinin aydınlatılmış bir şekilde açık rızasının alınmasıdır. Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, açık rızadan bağımsız olarak 6698 sayılı Kanun'un 10. maddesinde aşağıda yer aldığı şekilde düzenlenmiştir; *"Kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere;*

- a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği,
 - b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,
 - c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı,
 - ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,
 - d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları,
- konusunda bilgi vermekle yükümlüdür."*

99 Örnek olarak bkz., Amazon (2023). "Çerez Tercihlerinizi Seçin", <https://www.amazon.com.tr/>, (Erişim 28/12/2023); <https://www.sahibinden.com/>, Sahibinden.com (Erişim Tarihi: 28/12/2023); <https://www.bim.com.tr/>, BİM (Erişim Tarihi: 28/12/2023); <https://www.sokmarket.com.tr/>, ŞOK (Erişim Tarihi: 28/12/2023)

100 "Çerezlerle ilişkin pop-up açıklaması altında "sadece gerekli çerezleri kullanın" ve "tüm çerezlere izin ver" olmak üzere iki seçeneğin sunulduğu, gerekli çerezler dışındaki çerezler yoluyla kişisel veri işleme faaliyeti için "tüm çerezlere izin ver" seçeneğinin sunulması topluca açık rıza alma yoluna gidildiği ve ilgili kişilere tercih etme imkanının sunulmadığı, ancak açık rıza alınmasını gerektiren her bir çerez tipi için seçeneklerin sunulması suretiyle "opt-in" yöntemiyle açık rıza alınması gerektiğinden veri sorumlusunun açık rıza metninin açık rızanın "belirli bir konuya ilişkin olması" ve "özgür iradeyle verilmesi" unsurlarını sakatladığı ve Kanun'un 5'inci maddesi kapsamında hukuka uygun bir kişisel veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmediği, ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu Kararı.

101 Erşin, A. (2024).

Çerezler yoluyla kişisel verilerin işlenmesinde de diğer kişisel veri işleme faaliyetleri gibi mutlaka aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir¹⁰². Aydınlatma metnine ilişkin herhangi bir şekil şartı öngörülmemişse de metnin içeriğinin yukarıda yer alan Kanun hükmüne uygun olması gerekmektedir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından verilen kararlarda aydınlatma metninin Kanun'da ve Tebliğ'de yer alan zorunlu unsurları taşımaması veri ihlali olarak değerlendirilmiştir¹⁰³.

Aydınlatma metninin içeriğinin açık, sade ve anlaşılır olması ve farklı anlamlara gelebilecek şekilde muğlak ifadeler¹⁰⁴ yer verilmemesi gerekmektedir¹⁰⁵. Söz konusu internet sitesinin hedef kitlesi de aydınlatma metninin içeriğinin nasıl olması gerekeceğini belirleyebilmektedir¹⁰⁶. Örneğin çocuklara yönelik bir sitede görsellerden yararlanılması aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi için gerekli olabilecektir¹⁰⁷. Aydınlatmanın en geç rızanın verildiği ana kadar yapılması gerekmektedir¹⁰⁸. Bu an ise çoğu zaman internet sitesine giriş ile birlikte çerez kullanımına başlandığı için siteye giriş anıdır¹⁰⁹. İspat yükü ise veri sorumlusuna aittir¹¹⁰.

Aydınlatma yükümlülüğünün dikkat çeken bir yönü kanun koyucu tarafından istisnasının düzenlenmemiş olması-

102 Okur, F. (2024); Veri Koruma Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

103 Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu Kararı; Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu Kararı.

104 "... 'Paylaşılabilir.' gibi muğlak ifadelere yer verilmemesi gerektiği, ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu Kararı.

105 ICO (2024); Dülger, M. V. (2024); Erşin, A. (2024).

106 ICO (2024).

107 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber"; Mysoft (2024).

108 Dülger, M. V. (2024); Mysoft (2024).

109 "... Çerez kullanımı açısından ilgili kişiye yapılacak olan bilgilendirme, ilgili kişinin web sitesini ziyareti ile birlikte aynı anda yapılmalıdır. Böylece aydınlatma yükümlülüğü, en geç kişisel verilerin işlenmesi sırasında yerine getirilmiş olacaktır. ..." Dülger, M. V. (2024); Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). "Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber".

110 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024).

dır. Dolayısıyla açık rıza düzenlemesinin aksine aydınlatma yükümlülüğüne gerek olmayan bir hâl söz konusu değildir. Kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza gereksin ya da gerekmesin her hâlükârda veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmelidir¹¹¹. Söz konusu bu yükümlülük yerine getirilmeden çerez tercihinin sorulması, kişisel verilerin korunması hukukuna aykırılık teşkil edecektir. Ayrıca aydınlatma yükümlülüğü ile açık rıza alınmasının birlikte yapılmaması, aydınlatma yükümlülüğü yerine getirildikten sonra açık rıza tercihinin sorulması gerekecektir¹¹². Nitekim bu husus Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in 5. maddesinin ilk fıkrasının f) bendine açıkça yer almaktadır¹¹³.

Çerezler yoluyla kişisel verilerin işlenmesinde de aynı şekilde kullanılan çerezlere ilişkin internet sitesi içerisinde aydınlatma metni bulunmalıdır¹¹⁴. Söz konusu aydınlatma metninde çerezlerin hangi amaçlarla kullanıldığı, kullanılan çerez türlerinin neler olduğu, söz konusu çerezlerin saklanma süreleri, üçüncü kişiler tarafından kullanılan yahut onlarla paylaşılan çerezlerin olup olmadığı ile çerezlere ilişkin verilen açık

111 Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararlarında, site içerisinde yer alan çerez türlerine ilişkin bir aydınlatmanın yapılmamasını veri ihlali olarak değerlendirmiştir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2020/173 No'lu Kararı; Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu Kararı.

112 İmaçlı, C. (2023). s. 157. "... Diğer yandan açık rıza gerektiren veri işleme süreçleri bakımından da aydınlatmanın yapılması ile açık rızanın alınmasının birlikte yapılması yürürlükteki mevzuata uygun kabul edilmemektedir. ..." Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2020/173 No'lu Kararı. Aynı yöndeki başka bir karar örneği için bkz., Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2018/90 No'lu ve 26.07.2018 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5420/2018-90> (Erişim Tarihi: 6/2/2024)

113 "Kişisel veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayalı olarak gerçekleştirilmesi halinde, aydınlatma yükümlülüğü ve açık rızanın alınması işlemlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerekmektedir."

114 Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 65. Çerezlere dair aydınlatma metni örneği olarak bkz: Takasbank (2023); Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (2023); Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2023). "Çerez Politikası", <https://cbddo.gov.tr/cerezler> (Erişim Tarihi: 27/12/2023). Örneklerde görüleceği üzere bu aydınlatma metni site içerisindeki çerez politikası ile de gerçekleştirilebilmektedir.

rızanın nasıl geri alınacağı gibi bilgiler yer almalıdır¹¹⁵. Fransız Veri Koruma Otoritesi (CNIL) ve Birleşik Krallık Bilgi Ofisi (ICO), ayrıca üçüncü kişi konumundaki veri sorumlularının tam listesinin de aydınlatma metninde olması gerektiğini vurgulamaktadır¹¹⁶.

AB Adalet Divanı'nın Planet 49 kararında da çerez kullanımını ile ilgili olarak tercihte bulunmadan önce mutlaka aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektiği belirtilmektedir¹¹⁷.

D. Rızanın Veri Sahibinin Özgür İradesiyle Verilmesi

Veri sahibinin çerezler konusunda vereceği rızanın tamamen özgür iradesine dayanması gerekmektedir¹¹⁸. İnternet siteleri türlerine göre kullanıcıların farklı deneyimler yaşamak üzerine kullandıkları alanlardır. Bu deneyimleri oyun oynamak, müzik dinlemek, yazı okumak, film seyretmek gibi sıralamak mümkündür. Hâl böyle olunca site kullanıcısı olan veri sahibinin (ki bunların bir kısmının çerezler konusunda bilgi sahibi dahi olunmadıkları gerçeğinde) çerezler konusunda tercihte bulunurken karmaşık ve anlaşılabilir bir çerez tercih rehberiyle karşılaşması, özgür iradesiyle çerezler konusunda tercihte bulunmasını etkileyebilmektedir¹¹⁹. Ayrıca mal teslimi ve/veya hizmet sunumunun açık rıza verme şartına bağlı kılınmasının özgür iradeye aykırılık teşkil ettiği Kurum'un ilk kurulduğu zamanlardan beri yayımlandığı kararlar ile de sabittir¹²⁰.

115 "... Çerez kullanan sitelerin çerezlerin nasıl ve ne şekilde kullanıldığı ne kadar süre saklanabileceği konularında her kullanıcının anlayabileceği açıklıkta bilgilere kapsamlı bir şekilde yer vermesi,...) gerekir. ..." Okur, F. (2024). "... You must tell people if you set cookies, and clearly explain what the cookies do and why. ..." ICO (2024); Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). s. 64-65.

116 Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). s. 66.

117 Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 01.10.2019 Tarihli Planet 49 GmbH Kararı.

118 Erşin, A. (2024); Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024).

119 "Gizlilik politikalarının genellikle uzun ve anlaşılması zor metinler olması, kullanıcıların aslında gerçek bir seçeneğe sahip olmadıklarını hissetmesi gibi problemleri getirir." Custers, B. (2023) i s. 897.

120 Dülger, M. V. (2024); Aksoy, H. C. ve Halicioğlu, M. (2021). s. 66; Veri Koruma

Veri sahibinin önüne sunulan çerez tercihlerinin karmaşık yapıda olması hâlinde site içerisinde ilerlemek adına tümünü kabul et seçeneğinin seçilmesi, bu seçimin özgür irade sonucu gerçekleştiği kanaatini güçleştirmektedir¹²¹. Bu yüzden “tümünü kabul et” ve “özelleştir” seçeneklerinin yanı sıra “tümünü reddet” seçeneğinin de yer alması hâlinde özgür iradeyle bir seçimin yapılması mümkün olabilecektir¹²². Çerez kullanımı konusunda nasıl açık rızaya tabi olarak veri işleme olanağı mevcut ise aynı şekilde veri sahibi tarafından verilen bu rızanın aynı usullere tabi olarak geri alınabilme imkânı da sağlanmalıdır¹²³. Çerez Rehberinde internet sayfasının bir köşesinde verilen açık rızanın rahatça geri alınabilmesi için bir ikon ya da bant hâlinde bulunması tavsiye edilmektedir¹²⁴. Fakat bu durum, veri sorumlularının veri sahiplerinin rızalarını geri çekmediği müddetçe sonsuza dek rıza verildiği varsayımına dayandırılmamalıdır¹²⁵. Yine aynı şekilde açık rızanın siteye her girişte alınması şeklindeki rıza yorgunluğuna yol açmayacak ve fakat çerezin ömrü ile bağlantılı olacak şekilde 6698 sayılı Kanun’un 4. maddesine uygun olarak açık rızanın tekrar alınması gerektiği belirtilmektedir¹²⁶. Zira zaman içerisinde veri sahiplerinin rıza konusundaki düşünceleri değişebilir¹²⁷.

Rıza yorgunluğuna yol açmamakla birlikte açık rızanın tekrar alınmasına ilişkin olarak Fransa Veri Koruma Otorisi-

Danışmanlığı ve Eğitim A.Ş. (2024).

121 “Veri işlemeyi reddetme hakkı mümkün olduğunca “kullanıcı dostu” bir yöntemle sunulmalıdır” Aksoy, H. C. ve Halıcıoğlu, M. (2021). s. 66.

122 ICO (2024); Erşin, A. (2024); Kandır, M. O. (2023).

123 “It shall be as easy to withdraw as to give consent.” General Data Protection Regulation, 7. madde, 3. fıkra, <https://gdpr-info.eu/art-7-gdpr/>, *intersoft consulting* (Erişim 15/2/2024). Doğan, B. ve Bozkurt, T. (2024); Erşin, A. (2024).

124 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). “Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber”.

125 Custers, B. (2023). s. 905.

126 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2024). “Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber”. Rızanın geçerlilik süresi ile ilgili kapsamlı bir çalışma örneği için bkz., Custers, B. (2023). s. 897-911.

127 Custers, B. (2023). s. 908.

tesinin (CNIL) Google firmasına verdiği karar örnek teşkil edebilecektir¹²⁸. Söz konusu kararda Google firmasına ait Google ve YouTube adlı internet sitelerinde çerez tercihi olarak “tümünü kabul et” ve “özelleştir” seçeneklerinin yanı sıra “tümünü reddet” seçeneğinin bulunmaması kişisel veri ihlali olarak değerlendirilmiştir. Kararda dikkat çeken yön ise her ne kadar “özelleştir” seçeneğine tıkladıktan sonra çerezlerin tümünü reddetme ihtimali bulunsa da bu işlem için birkaç seçeneğe tıklanmasına rağmen “tümünü kabul et” seçeneğinin tek tıkla seçilebilmesinin, her iki seçenek yönünde kanaat oluşturmaktadır¹²⁹.

SONUÇ

Çerez kavramı ile birlikte kişisel verilerin işlenmesi meselesi yeni bir boyut kazanmıştır. Zira kişisel veri işleme faaliyetlerinin büyük bir kısmı internet üzerinde çerezler özelinde gerçekleştirilmektedir.

Kişisel verilerin işlenmesinin hukuk tarafından düzenlenmesi ile birlikte çerezlerin de düzenleme altına alınması gerekliliği gündeme gelmiştir. Zira internet sitelerinde kullanıcılar gezinirken kişisel verileri çerez adı verilen dosyalar vasıtasıyla depolanmaktadır. Veri sahipleri çoğu zaman bu verilerin depolandığından ve/veya işlendiğinden habersizdir. Bu durum dahi söz konusu alanın mahremiyetle ilişkisini ortaya koymakta ve suiistimale karşı korumayı gerektirmektedir.

Bilgi çağı olarak adlandırılan modern ve teknoloji çağında veriler altın değerinde olup özellikle internet ortamında pazarlama disiplini açısından çerezler yoluyla kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle

128 Söz konusu kararın tamamı için bkz: https://www.cnil.fr/sites/cnil/files/atoms/files/deliberation_of_the_restricted_committee_no._san-2021-023_of_31_december_2021_concerning_google_llc_and_google_ireland_limited.pdf.

129 CNIL (2023). “Cookies: GOOGLE fined 150 million euros”, <https://www.cnil.fr/en/cookies-google-fined-150-million-euros> (Erişim Tarihi: 26/12/2023).

çerezler kategorilere ayrılmalıdır. Bu ayrıma göre çerezlerin sınıflandırması yapılarak hangi çerezler için açık rıza alınması gerekeceği hangi çerezler için açık rızaya ihtiyaç olmadığı belirlenmiş olmalıdır. Dolayısıyla çerezler için açık rıza aranıp aranmayacağı söz konusu çerezlerin niteliğine göre belirlenmelidir.

Çerezler yoluyla toplanan verilerin hepsi kişisel veri niteliğinde olmadığı gibi bazı veriler de tek başına belirli bir kişiyi tanımlamaya elverişli değildir. Fakat bir araya getirildiğinde belirli bir kişiyi tanımlamaya yeterli olan veriler de kişisel veri olarak kabul edildiğinden söz konusu çerezler yoluyla da kişisel veri işleme faaliyetinde bulunduğu kabul edilmelidir.

Çerezlere ilişkin sınıflandırmalardan açık rıza alınması ile ilişkilendirilebilecek olan sınıflama ise kullanım amaçlarına göre yapılan sınıflandırmadır. Buna göre kesinlikle gerekli (zorunlu), işlevsel, reklam/pazarlama ve performans/analiz çerezleri olarak dört alt sınıfa ayrılmaktadır. Kesinlikle gerekli dolayısıyla zorunlu olan çerezler söz konusu internet sitesinin ya da site içi eklentilerin çalışması için gerekli olduğundan kişisel veri işlenmesinde açık rızaya gerek yoktur. Fakat diğer çerez türleri için 6698 sayılı Kanun'un açık rızaya gerek duyulmayan istisna hâllerine giren bir durum olmadığından veri sahibinin çerezler yoluyla kişisel verilerinin işlenmesinde açık rızanın aranması gerekecektir. Somut olay özelinde her bir çerez çeşidinin kullanım amacına göre açık rıza alınmasını gerektirir bir durum olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Açık rıza, veri sahibinin site içerisinde aktif bir davranışıyla gerçekleştirilmelidir. Söz konusu siteye ilk girişte açık rıza gerektiren tüm çerezlerin kapalı devre modunda çalışması gerekmekte olup ancak ziyaretçinin söz konusu çerezlere ilişkin açık rızasını belirtmesi sonucu çerezlerin veri işlemeye başlaması mümkün olmalıdır. AB Adalet Divanı ve Kurul kararları da bu yönde olup öğretide de görüş birliği bulunmaktadır.

Çerez Rehberinde açık rıza kapsamında veri işleyecek çe-

rez örnekleri olarak zorunlu çerez türlerinden olmayan sosyal eklenti takip çerezleri ve çevrimiçi davranışsal reklamcılık çerezleri örnek verilmiştir. Çerezler yoluyla kişisel veri işlenmesinde açık rızaya gerek olmayan hâllerde açık rızanın alınması, Kurul kararlarında açıkça hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırılık olarak değerlendirilmiştir.

Açık rızaya gerek olmayan çerezlere ilişkin olarak çalışmada verilen örneklerde 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasının (c), (ç) ve (f) bentlerine dayanıldığı görülmektedir. Sadece bu üç bentte sayılan sınırlı hâllerde çerezler özelinde açık rızaya gerek olmadığı söylenirse de internet sitelerinde yapılan taramalarda başkaca bir bende dayanıldığı bir durum da gözlenmemiştir. Bazı internet siteleri açık rıza alınmasını gerektirmeyen çerezleri kullandıklarını ifade etmesine rağmen Kanun'un hangi hükmüne dayandıklarını belirtmemişlerdir. Bu durumda çerezlere ilişkin aydınlatma yükümlülüğü tam olarak yerine getirilmiş sayılmamalıdır.

Çerezlerin karma çerez niteliğinde olması dolayısıyla çerezin bir işlevinin açık rıza alınmasını gerektirmediği ancak diğer bir işlevinin açık rıza alınmasını gerektirdiği hâllerde söz konusu çerez için açık rıza alınması gerekecektir.

Açık rızanın hukuka uygun olmasına ilişkin şartlardan ilki rızanın belirli bir konuya ilişkin olmasıdır. İnternet sitelerine erişimi sağlayan tarayıcıların çerez ayarları bulunmakta olup bu ayarlar sayesinde tüm sitelere ilişkin kullanıcıların çerez tercihinde bulunması mümkündür. Fakat bu durum ziyaret edilen sitenin kullandığı çerezlere ilişkin veri sahibine özel olarak tercihte bulunma hakkını vermemesine neden olamaz. Bu yüzden ziyaret edilen sitenin çerez ayarlarının kabulü ya da reddine ilişkin seçenekler sunması gerekmektedir.

Çerezlere ilişkin verilen rızanın her bir çerez türüne ilişkin özelleştirilmiş seçenekler dâhilinde sunulması gerekmektedir. Böylelikle veri sahibi hangi çerez türüne göre kişisel verisinin işlenebileceğini kontrol altına alabilecektir. Battaniye rıza adı

verilen genel nitelikte rıza alınması, açık rıza şartını sağlamayacaktır. Çerezlere dair “tümünü kabul et” ya da “tümünü reddet” seçeneklerinin yanında “seçenekleri özelleştir” veya bu ifadeye benzer bir seçeneğin sunulması gerekmektedir.

Açık rızanın hukuka uygunluk şartlarından bir diğer veri sahibinin aydınlatılmış bir şekilde açık rızasının alınmasıdır. Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, açık rızadan bağımsız olarak 6698 sayılı Kanun’un 10. maddesinde düzenlenmiştir. Aydınlatma metnine ilişkin herhangi bir şekil şartı öngörülmemişse de metnin içeriğinin Kanun’da sayılan zorunlu unsurları taşıması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Aydın (2014). *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- AKSOY, Hüseyin Can (2024). “Çerezler 101”, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcfcae8e9.pdf> (Erişim Tarihi: 19/2/2024).
- AKSOY, Hüseyin Can ve HALICIOĞLU, Mesut (2021). “AB ve Türk Hukukunda Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, C. 3., S. 1., ss. 61-88.
- AMAZON (2023). “Çerez Tercihlerinizi Seçin”, <https://www.amazon.com.tr/> (Erişim Tarihi: 28/12/2023).
- ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ (2023). “Çerez Politikası”, <https://kvkk.asbu.edu.tr/tr/cerez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023).
- AVRUPA BİRLİĞİ VERİ ÇALIŞMA GRUBU, “95/46/EC sayılı Direktif’in 29. Maddesine İlişkin Görüş Yazısı”, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp171_en.pdf (Erişim Tarihi: 12/1/2024).
- CAN, Ersin (2024). “Günlük Dijital Deneyimimizde Çerezlerin Rolü ve Çerezler Yoluyla Kişisel Verilerin İşlenmesi”, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcfcae8e9.pdf>. (Erişim Tarihi: 19/2/2024).
- CNIL (2023). “Cookies: GOOGLE fined 150 million euros”, <https://www.cnil.fr/en/cookies-google-fined-150-million-euros> (Erişim Tarihi: 26/12/2023).
- CUSTERS, Bart (2023). Sonsuza Dek Rıza Vermek İçin Tıklayınız: Aydınlatılmış Rıza İçin Geçerlilik Süresi, Yalçın Erdoğan, Şimal Efsane (Çev.), içinde Kaya, Cemil (Ed.), *Kişisel Verile-*

rin Korunması Hukuku ve Bilgi Edinme Hukuku: Çeşitli Açılardan Bakış, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.ÇİÇEK SEPETİ (2023). “Çerez Politikası”, <https://www.ciceksepeti.com/s/cerez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023).

DOĞAN, Başak ve BOZKURT, Tuğçe (2024). “Kişisel Verilerin Korunması Çerçevesinde Çerezler; Türleri, Kullanımları ve Uygulama Örnekleriyle”, <https://blog.lexpera.com.tr/kisisel-verilerin-korunmasi-cercevesinde-cerezler-turleri-kullanimlari-ve-uygulama-ornekleriyle/> (Erişim Tarihi: 16/1/2024).

DOĞAN, Bayram (2023). *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı*, Ankara: Adalet Yayınevi.

DÜLGER, Murat Volkan (2016). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3., S. 2., ss. 101-167.

DÜLGER, Murat Volkan (2024). “Yurt Dışına Veri Aktarımında Milyonluk Ceza: Kişisel Verileri Koruma Kurulunun Amazon Kararı”, <https://www.hukukihaber.net/yurt-disina-veri-aktariminda-milyonluk-ceza-kisisel-verileri-koruma-kurulunun-amazon-karari> (Erişim Tarihi: 16/1/2024).

DÜNYA GAZETESİ (2023). “Çerez Politikası”, <https://www.dunya.com/p/cerez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023).

ERŞİN, Ali (2024). “‘Agencia Espanola Proteccion Datos’ Çerez Kullanma Rehberi”, *Hukuk ve Bilişim 3.Nesil Hukuk Dergisi*, <https://hukukvebilisim.org/agencia-espanola-proteccion-datos-kvkk-ispanya-muadili-cerez-kullanma-rehberi/> (Erişim Tarihi: 15/1/2024).

GÖÇMEN UYARER, Sinem (2019). “6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

GÜNER, Tülay Selin (2021). “Kişisel Verilerin İşlenmesine Yönelik Olarak Açık Rıza Verilmesi ve Açık Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti”, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜRSEL, Esin ve DÜĞMECİ, Fatih (2018). “Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na İlişkin Bir Değerlendirme”, *Research Studies Anatolia Journal*, C. 1., S. 2., ss. 318-329.

ICO (2024). “Cookies and Similar Technologies”, <https://ico.org.uk/for-organisations/direct-marketing-and-privacy-and-electronic-communications/guide-to-pecr/cookies-and-similar-technologies/> (Erişim Tarihi: 15/1/2024).

ILGAZ, Berk (2023). “Çerezlerin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi”, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İMAÇLI, Canan (2023). 6698 Sayılı KVKK Kapsamında Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenme Şartları, içinde Kaya, C. (Ed.), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Bilgi Edinme Hukuku: Çeşitli Açılardan Bakış*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık,

KANDIR, Murat Osman (2023). “İnternet Sitelerinde Çerez (Cookies) Terörü”, <https://www.mkandir.av.tr/2023/01/24/internet-sitelerinde-cerez-cookies-teroru/> (Erişim Tarihi: 26/12/2023).

KARİYER.NET (2023). “Çerez Politikası”, <https://www.kariyer.net/veri-politikamiz/cerez-politikasi> (Erişim Tarihi: 27/12/2023).

KAYA, Mehmet Bedii (2024). *KVKK Reformu: 2024 Değişiklikleri* (Dijital Baskı), <https://mbkaya.com/hukuk/kvkk-reformu.pdf> (Erişim Tarihi: 25/9/2024).

KILIÇ, Muhammed Harun (2022). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Çerezler”, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2023). “Çerezlere Dair Aydınlatma Metni”, https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/cerezlere_dair_aydinlatma_metni.pdf (Erişim Tarihi: 27/12/2023).

KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2024). “Çerez Uy-

gulamaları Hakkında Rehber”, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fb193dbb-b159-4221-8a7b-3addc083d33f.pdf> (Erişim Tarihi: 6/2/2024).

KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2024). “Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler”, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcfae8e9.pdf> (Erişim Tarihi: 19/2/2024).

KOÇAK, Şükran (2024). “Kişisel Verilerin Korunması Açısından Dijital Parmak İzi”, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu Bülten Sayı: 3: Çevrim İçi Mahremiyet ve Çerezler*, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/c4cb3fce-4c4d-40af-9410-fe3bdcfae8e9.pdf>, (Erişim Tarihi: 19/2/2024).

MYSOFT (2024). “Çerez Nedir? Çerezler Kişisel Veri Midir?”, <https://www.mysoft.com.tr/cerezler-kisisel-veri-midir-kvkk-cerez-politikasi-nedir> (Erişim Tarihi: 12/1/2024).

OKUR, Fatma (2024). “KVKK Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber Taslağı”, *Hukuk ve Bilişim 3.Nesil Hukuk Dergisi*, Gündem Yazıları 11, <https://www.linkedin.com/pulse/hukuk-ve-bili%C5%9Fim-g%C3%BCndem-yaz%C4%B1lar%C4%B1-10-kvkk-%C3%A7erez/> (Erişim Tarihi: 12/1/2024).

PINSENT MASON (2019). “How to Manage and Delete Cookies”, <https://www.aboutcookies.org/how-to-manage-and-delete-cookies> (Erişim Tarihi: 28/12/2023).

TAKASBANK (2023). “Çerezlere Dair Aydınlatma Metni”, https://www.takasbank.com.tr/documents/Document/ASP.NETD-Zorunlu%20C3%87erezlere%20Dair%20Ayd%C4%B1nlatma%20Metni%2019.1_8eabc916-9a7c-47c1-bca-a-5f26ba10a4e2.pdf (Erişim Tarihi: 23/12/2023).

TAAŞ, Cihangir Altuğ (2024). “KVKK Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber”, *Hukuk ve Bilişim 3.Nesil Hukuk Dergisi*, <https://hukukvebilisim.org/kvkk-cerez-uygulamaları-hakkında-rehber/> (Erişim Tarihi: 12/1/2024).

<https://cookiespool.com/>, *Cookie Spool* (Erişim Tarihi: 10/1/2024).

<https://www.sahibinden.com/>, *sahibinden.com* (Erişim Tarihi: 28/12/2023).

Mahkeme ve Kurum Kararları

Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021.

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 01.10.2019 Tarihli Planet 49 GmbH Kararı, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=D064FC9AE5825F3BBCEE9089B8ED0E56?-text=&docid=218462&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=912249> (Erişim Tarihi: 12/1/2024).

Fransa Veri Koruma Otoritesi'nin 06.01.2022 Tarihli Google LLC ve Google Ireland Limited Kararı, https://www.cnil.fr/sites/cnil/files/atoms/files/deliberation_of_the_restricted_committee_no_san-2021-023_of_31_december_2021_concerning_google_llc_and_google_ireland_limited.pdf (Erişim Tarihi: 23/12/2023).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2018/90 No'lu ve 26.07.2018 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5420/2018-90> (Erişim Tarihi: 6/2/2024).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2020/173 No'lu ve 27.02.2020 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173> (Erişim Tarihi: 9/1/2024).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2022/1358 No'lu ve 23.12.2023 Tarihli Kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7595/2022-1358> (Erişim Tarihi: 9/1/2024).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2023/1645 No'lu ve 28.09.2023 Tarihli Kararı, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7765/2023-1645> (Erişim Tarihi: 14/2/2024).

